

**Stichting
Urgente
Noden**
Nederland

Kennisdocument

De inzet van regelvrije budgetten
bij inwoners met urgente nood

De inzet van regelvrije budgetten bij inwoners met urgente nood

Waarom is het nodig en hoe kun je dit doen door middel van een maatwerkbudget en/of SUN-noodhulp?

Relatief kleine budgetten kunnen vaak een groot verschil maken voor inwoners in financiële nood. Ondanks alle voorzieningen die door het Rijk en/of de gemeente geregeld zijn, kunnen mensen toch te maken krijgen met urgente noden. Bijvoorbeeld doordat er geen voorliggende voorzieningen (meer) zijn, deze niet toereikend zijn of niet op tijd ingezet kunnen worden. Een extra budget, gift of renteloze lening kan dan als geroepen komen om menselijk leed, verder afglijden, of maatschappelijke kosten te voorkomen.

Deze extra financiële bijdragen kunnen binnen een gemeente aan inwoners worden verstrekt vanuit een maatwerkbudget door (wijkteams via) de gemeente zelf of door noodhulp vanuit een onafhankelijke organisatie zoals Stichting Urgente Noden (een SUN-noodhulpbureau)¹ of andere (maatschappelijke) initiatieven. Deze regelvrije gelden hebben hetzelfde doel: het ondersteunen van de inwoners die dat het hardst nodig hebben en het voorkomen van opstapelende problematiek met bijbehorende maatschappelijke kosten.

Wat is het doel van dit Kennisdocument?

SUN Nederland brengt Kennisdocumenten uit over uiteenlopende onderwerpen waar gemeenten, donateurs, hulp- en dienstverleners en noodhulpbureaus mee te maken hebben op het terrein van urgente noden. Het doel ervan is om bestaande kennis bijeen te brengen, ervaringen te omschrijven, bewustwording te kweken, inzichten en inspiratie te brengen, waar mogelijk ook samenwerking en/of beleid te verbeteren en aan te zetten tot actie. Deze editie gaat over 'De inzet van regelvrije budgetten bij inwoners met urgente nood'. SUN Nederland spreekt met veel gemeenten over de verschillende vormen van regelvrije budgetten die er bestaan, wat daar de voor- of nadelen van zijn en hoe een gemeente een sluitend vangnet voor haar inwoners kan organiseren.

In dit document zijn specifiek de aanpakken via het gemeentelijk maatwerkbudget en die van een SUN-noodhulpbureau nader omschreven. Beide vormen vertonen overeenkomsten, maar verschillen ook duidelijk op onderdelen. Deze overeenkomsten en verschillen lichten we toe. Verder geven we aan hoe beide vormen ook goed samen kunnen gaan en waarom sommige gemeenten daarvoor kiezen.

Wij hopen dat u zich na het lezen van dit Kennisdocument goed geïnformeerd voelt en meer handvatten heeft voor de dagelijkse praktijk.

Aan dit document hebben zowel een aantal gemeenten, noodhulpbureaus en individuele deskundigen meegewerkt. Alle reacties van lezers op dit Kennisdocument zijn welkom, zodat we een volgende editie verder aan kunnen vullen met relevante informatie.

Nathalie Boerebach
Directeur SUN Nederland

Inhoud

Regelvrij budget essentiële aanvulling op armoedebeleid	4
Voordelen van regelvrij budget	5
Voorkomen maatschappelijke kosten	5
Onderdeel breder plan van aanpak en helpend bij motivatie	6
Kennisopbouw en beter benutten voorliggende voorzieningen	7
Monitoring giften leidt tot verbetering van beleid	7
Overeenkomsten tussen maatwerkbudget en SUN-noodhulp	8
Urgentie	8
Weging	8
Berekening draagkracht	8
Inzet altijd via hulp-/dienstverleners	9
Niet afdwingbaar	9
Geld gaat niet naar de inwoner	10
Eénmalig	10
Type giften	10
Verschillen tussen maatwerkbudget en SUN-noodhulp	11
Perspectief vanuit gemeentelijk beleid	11
Perspectief vanuit hulp- en dienstverleners	16
Perspectief vanuit inwoners	18
Maatwerkbudget en SUN noodhulpbureau kunnen elkaar aanvullen	19
Tot slot	20
Noten	21
Colofon	21
Bijlage 1 Voorbeelden vernieuwende initiatieven van noodhulpbureaus	22

Regelvrij budget essentiële aanvulling op armoedebeleid

Mensen die moeten rondkomen met weinig geld hebben vaak geen buffer voor onvoorziene uitgaven. Denk bijvoorbeeld aan onverwachte uitgaven voor medische kosten, een kapotte wasmachine of de aanschaf van een fiets om op het werk te komen. Zij hebben vanwege financiële krapte meestal niet kunnen sparen en kunnen zich extra (onverwachte) uitgaven in veel gevallen niet veroorloven. Het niet kunnen rondkomen wordt soms ook veroorzaakt doordat mensen onvoldoende financieel zelfredzaam zijn. Ook levensveranderende situaties als een scheiding, ziekte, ongeval, verlies van baan of faillissement kunnen ervoor zorgen dat mensen ineens met urgente financiële noden te maken krijgen. Relatief kleine financiële knelpunten kunnen dan al snel leiden tot een neerwaartse spiraal. Dit is op de eerste plaats negatief voor de persoonlijke situatie van betrokkenen, maar kan ook leiden tot (onnodig) hoge maatschappelijke kosten.

Minimaregelingen niet altijd toereikend

De bestaande minimaregelingen, zoals de bijzondere bijstand of de (incidentele) extra energietoeslag, zijn belangrijke regelingen, maar bieden niet altijd voldoende ruimte om tegemoet te komen aan alle financiële knelpunten die inwoners ervaren. Dat komt omdat deze regelingen alleen inzetbaar zijn voor een bepaald type kosten of onder bepaalde voorwaarden en niet altijd toepasbaar zijn voor de specifieke behoeften van een inwoner. Ook geldt bij deze regelingen een toets op het inkomen en/of op het vermogen. Hierdoor komt een deel van de mensen met urgente noden in veel gemeenten niet in aanmerking voor deze regelingen. Denk bijvoorbeeld aan mensen met een eigen koophuis, een inkomen net boven de inkomensgrens van de regeling, een inkomen met hoge vaste lasten, (de zogenaamde 'werkende armen') of aan studenten. Ook mensen met schulden vallen soms buiten de criteria van deze regelingen vanwege een te hoog inkomen als er niet gekeken wordt naar wat zij maandelijks aflossen.

Omdat het armoedebeleid gedecentraliseerd is, variëren de (on)mogelijkheden per gemeente. Dit leidt tot een woud aan regelingen. Het Centrum voor Lokaal bestuur² deed in 2023 onderzoek naar alle regelingen en concludeerde dat de onderlinge verschillen moeilijk uitlegbaar zijn. Het onderzoek stelt: "In veel gemeenten draait het te veel om de regelingen op zich. 'Als we die maar hebben, dan komt het goed'. De mensen voor wie de regelingen bedoeld zijn, zijn dan ondergeschikt. Dit is geen vooropgezet doel, maar een gevolg van hoe het georganiseerd is met de vele regelingen en de verschillende afwijkende voorwaarden. Als je de mens centraal zet, werk je andersom en stel je de vraag: wat heeft deze persoon of dit gezin nodig om het hoofd boven water te houden?"

Oplossing

Een oplossing om meer inwoners met urgente noden te ondersteunen is het organiseren van 'regelvrije budgetten'. Dit betreft bureaucratieloos geld, eenvoudig in te zetten door hulp- en dienstverleners die te maken krijgen met cliënten in urgente financiële nood. Dit kan in de vorm van een gift of een renteloze lening. Het geld wordt altijd gebruikt voor het bestemde doel en wordt in beginsel niet naar de inwoner overgemaakt maar direct naar de schuldeiser, leverancier of hulp- en dienstverlener. Roodstand, beslagleggingen, schuldeisers of de Belastingdienst hebben daardoor geen invloed op de gift en/of renteloze lening.

In Nederland zijn er meerdere vormen van regelvrije budgetten, bijvoorbeeld via kerken, particulieren of landelijke organisaties. In dit document beperken wij ons tot twee mogelijke vormen van 'regelvrije budgetten':

1. Een *ongeoormerkt budget* (ook wel 'bureaucratievrij geld') dat door gemeenten ter beschikking wordt gesteld aan professionals in het sociaal domein. Deze budgetten hebben in verschillende gemeenten andere namen zoals doorbraak- of maatwerkbudget.

Ook de manier waarop zij georganiseerd zijn kan verschillen. Zo koppelen veel gemeenten dit ongeormerkte budget aan een sociaal wijkteam of een welzijnsorganisatie, voeren ze dit in eigen beheer uit of koppelen ze het organisatorisch aan een noodhulpbureau. In dit document vatten we deze vormen van extra ondersteuning met publiek geld samen onder de noemer: *gemeentelijk maatwerkbudget*. Er is geen openbaar landelijk overzicht van welke gemeenten op dit moment een dergelijk maatwerkbudget hebben opgezet. Bekende voorbeelden van gemeenten die dit al langer toepassen zijn de gemeenten Amsterdam, Hengelo, Leiden, Rotterdam, Utrecht en Zaanstad.

2. Bij een *SUN-noodhulpbureau* is sprake van een landelijk SUN-format waarbij SUN Nederland een gestandaardiseerde vorm van publiek-private samenwerking opzet binnen een ANBI-stichting. Zo'n stichting heeft een betaalde coördinator en een onbezoldigd bestuur. Hulp- en dienstverleners kunnen er een aanvraag doen voor een gift of een renteloze lening voor hun cliënten met urgente noden. Een SUN-noodhulpbureau is altijd een lokaal of regionaal samenwerkingsverband tussen gemeente(n), hulp- en dienstverleners en donateurs. Een overzicht van de bestaande noodhulpbureaus staat op www.sunnederland.nl/vind-een-sun-noodhulpbureau/

Voordelen van regelvrij budget

Wegnemen persoonlijk leed en voorkomen maatschappelijke kosten

Belangrijke voordelen van een regelvrije gift en/of renteloze lening zijn dat met een relatief laag bedrag persoonlijk leed kan worden weggenomen, maatschappelijke kosten kunnen worden voorkomen³ en er nieuwe kansen worden geboden. In de casuïstiek van zowel gemeenten die een maatwerkbudget in het leven hebben geroepen, als de SUN-noodhulpbureaus zijn hiervan veel voorbeelden te vinden. Zie ter illustratie de onderstaande casussen.

Geld voor kleding uit het SUN Sociaal Leenfonds

Een hulpverlener vraagt supermarktbonnen aan voor de 32-jarige Valeria uit Oekraïne en haar twee kinderen. Valeria start de daarop volgende week met een baan. SUN ondersteunt haar met een gift van supermarktbonnen en sluit ter overbrugging op haar eerste salaris een renteloze lening met haar af. Hierdoor heeft zij bestedingsruimte om passende werkkleding aan te schaffen en kan zij goed verzorgd voor de dag komen. Vanuit haar salaris betaalt Valeria in drie maanden tijd de lening terug.

Bron: www.sunnederland.nl/over-sunn/sunn-in-de-praktijk/

Baan behouden dankzij ID en scooterrijbewijs

Een jongeman heeft werk gevonden in Duitsland. Maar vlak voordat hij kan starten, wordt zijn portemonnee gestolen met identiteitsbewijs en scooterrijbewijs. Geld voor het aanvragen van nieuwe exemplaren heeft hij niet. Met de vergoeding voor een nieuw ID en scooterrijbewijs wordt voorkomen dat hij zijn baan verliest.

Bron: www.socialevraagstukken.nl/maatwerkbudget-wat-je-van-kleine-giften-leren-kan/

Maatwerkondersteuning is ingezet om de huurachterstand af te lossen, waardoor huisuitzetting is voorkomen.

Een 44-jarige moeder heeft een zoon van 14 jaar en dochter van 16 jaar die nog thuis wonen. De derde zoon van 19 jaar woont niet meer thuis, maar staat nog wel bij moeder ingeschreven. Hij is verstandelijk beperkt en heeft ook begeleiding van het wijkteam. Hij heeft daarnaast hulpverlening en er is indicatie om hem in beschermd wonen te plaatsen.

De cliënte ontvangt een bijstandsuitkering en heeft geen werk. Ze heeft in het verleden in een schuldsaneringstraject (WSNP) gezeten; dat traject heeft ze met een schone lei afgesloten. Cliënte ontwikkelde echter weer nieuwe schulden, maar ze kan pas na tien jaar weer aanspraak maken op een nieuw WSNP-traject.

Door de schulden, waaronder een huurachterstand, dreigt mevrouw met haar twee kinderen uit huis gezet te worden. Ze heeft hierover een brief ontvangen van de woningcorporatie. Mevrouw heeft geprobeerd zelf geld bij familie te lenen. Maar ze komt maar tot € 1.800,- en dat is niet genoeg. Een tijdelijke opschorting (moratorium instellen) is niet mogelijk; dat kan alleen als het gekoppeld is aan een schuldhelpverleningstraject. Bijzondere bijstand verstrekken is in deze situatie evenmin mogelijk. Mevrouw zou via die regeling hoogstens een lening kunnen krijgen, maar die kan ze niet afbetalen.

Middels het maatwerkbudget is de huurachterstand betaald aan de woningcorporatie: € 3.100,-. Ook is op advies van het wijkteam bewindvoering aangevraagd, om verdere schulden te voorkomen totdat ze opnieuw een WSNP-traject kan aanvragen.

Bron: [Evaluatie pilot maatwerkbudget Zaanstad \(2017\) Slim Beleid, Verwey Jonker Instituut, met hulp van Stimulansz.](#)

Vier weken leefgeld

Carolien is een alleenstaande ouder van 35 jaar met 3 kinderen van 2, 4 en 12 jaar. Zij ontvangt een bijstandsuitkering en heeft schulden open staan voor een bedrag van circa € 60.000,-. Zij staat onder budgetbeheer. Er is beslag gelegd op de uitkering. Ook is de huurtoeslag gestopt door de Belastingdienst. Deze moet opnieuw worden aangevraagd, de verwachting is dat er over 4 weken uitsluit is. Nu is er geen leefgeld meer. Vanuit het wijkteam krijgt het SUN-noodhulpbureau de aanvraag om € 80,- leefgeld per week te doneren tot haar problemen zijn opgelost. Het SUN-noodhulpbureau kent deze vier weken leefgeld toe.

Bron: www.sunnederland.nl/over-sunn/sunn-in-de-praktijk/

Onderdeel breder plan van aanpak en helpend bij motivatie

Mensen die via een hulp- of dienstverlener in aanmerking komen voor het maatwerkbudget of aankloppen voor een gift of renteloze lening bij een SUN-noodhulpbureau, hebben in veel gevallen ook andere ondersteuning nodig dan alleen de financiële ondersteuning zelf. Denk bijvoorbeeld aan hulp bij het invullen van formulieren, het aanvragen van voorzieningen, budgetcoaching, schuldhelpverlening, hulp bij het vinden van goede ingangen voor mentale of lichamelijke zorg, sociale contacten, of hulp bij voorzieningen voor kinderen (bijvoorbeeld een fiets of computer).

Giften vanuit een gemeentelijk maatwerkbudget zijn vrijwel altijd ingebed in een breder plan van aanpak opgesteld door bijvoorbeeld een wijkteam.

Datzelfde geldt voor een SUN-noodhulpbureau.

Deze stelt als voorwaarde bij het indienen van aanvragen dat de hulp- of dienstverlener een 'sociale rapportage' bijsluit, waarin kort de casus van de betreffende cliënt wordt omschreven. Hierin staat ook op welke manier de gift of renteloze lening perspectief zal bieden en, indien nodig, bijdraagt aan het hulpverleningstraject.

In beide gevallen voelen inwoners zich door financiële steun eerder gehoord en gezien en halen daar motivatie uit, zo blijkt uit een onderzoek naar de inzet van een mini-maatwerkbudget in vier gemeenten.⁴ Ook uit het onderzoek⁵ dat de Vrije Universiteit Amsterdam deed naar de betekenis van SUN-noodhulp(bureaus), komt naar voren dat voor mensen die ondersteuning kregen het gevoel gezien en gehoord te worden van groot belang is. Door de geboden ondersteuning groeit bij hen het zelfvertrouwen en het gevoel van eigenwaarde. Bovendien heeft een SUN-gift of renteloze lening vaak een positieve invloed op de relatie tussen cliënten en hun hulp- of dienstverleners.

Kennisopbouw en beter benutten voorliggende voorzieningen

Bij zowel een gift door een maatwerkbudget als door een SUN-noodhulpbureau vindt er eerst een check plaats of alle beschikbare voorliggende voorzieningen zijn aangeschreven. Denk bijvoorbeeld aan bijzondere bijstand, een mogelijke bijdrage vanuit Stichting Leergeld, de Voedselbank en andere voorzieningen. Als blijkt dat er in een noodsituatie op een reguliere manier kan worden voorzien, bijvoorbeeld via een fonds, wijkinitiatief of een gemeentelijke voorziening dan wordt men doorverwezen. Zowel het gemeentelijk maatwerkbudget als een SUN-noodhulpbureau dragen er zodoende aan bij dat de kennis bij hulp- en dienstverleners over bestaande regelingen en fondsen toeneemt en er gebruik wordt gemaakt van mogelijkheden waar men anders misschien niet zo snel aan had gedacht. Een SUN-noodhulpbureau voegt daar, werkzaam vanuit de sector filantropie, bovendien kennis van mogelijke ondersteuning vanuit landelijke fondsen en initiatieven aan toe.

Monitoring giften leidt tot verbetering van beleid

Analyse van de toegekende giften zijn ideaal om mogelijk knellende mechanismen in de uitvoering van wet- en regelgeving en beleid te signaleren.⁶ Gemeenten die zich aansluiten bij het mini-

maatwerkbudget van de [Stichting Uitvoering Maatwerk](#), kunnen gebruikmaken van een registratiesysteem van deze stichting waarin de uitgaven worden gecategoriseerd.

SUN Nederland en diverse noodhulpbureaus verzamelen in het landelijke digitale Datadashboard Urgente Noden (DUN) informatie rondom alle gedane aanvragen. Hierdoor ontstaan op zowel lokaal als landelijk niveau relevante inzichten (type nood, kenmerken huishoudens, inkomensbron, aanvragende instanties, enz.) die geanonimiseerd gedeeld kunnen worden met gemeenten, het Rijk en andere belangstellenden om hiermee het bereik en het beleid te verbeteren. Als er sprake is van belangrijke trends of actuele ontwikkelingen dan treedt SUN Nederland hiermee ook breder naar buiten, bijvoorbeeld om het ministerie van SZW te voeden (top 5 overzicht van gedane aanvragen en trends), door mee te werken aan onderzoek (onderzoek van ministerie van VWS naar mondzorg) of via media-optredens (aanzienlijke stijging van aanvragen tijdens de corona- en energiecrisis). Hieronder staan voorbeelden waarin zo'n analyse zijn meerwaarde heeft bewezen.

Data over mondzorg dankzij het Datadashboard Urgente Noden

Uit het Datadashboard Urgente Noden bleek over de jaren 2019 - 2023 sprake te zijn van een toename van aanvragen op het gebied van mondzorg voor mensen die dit niet kunnen betalen of ontoereikend aanvullend verzekerd zijn. Noodhulpbureaus en SUN Nederland hebben daarom meegewerkt aan een landelijk onderzoek van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en een Kennisdocument Mondzorg met informatie en aanbevelingen geformuleerd voor het Rijk, gemeenten en zorgverzekeraars.

ID en pasfoto betaald vanuit bijzondere bijstand versnelt doorlopen procedures

Op basis van de terugkoppeling uit de data van een noodhulpbureau waaruit bleek dat er steeds inwoners in de problemen kwamen omdat zij geen identiteitsbewijs en pasfoto konden betalen, heeft de gemeente dit mogelijk gemaakt via de bijzondere bijstand. Hierdoor kunnen inwoners sneller alle inschrijfprocedures doorlopen en vallen zij niet tussen wal en schip.

Regeling laptops tijdens corona

Tijdens de coronacrisis werden er meerdere malen laptops aangevraagd bij het maatwerkbudget van de gemeente Amsterdam, zodat inwoners daarmee aan het werk konden voor de GGD. Toen duidelijk werd dat dit een terugkerend patroon was, is hiervoor een specifieke en meer efficiënte regeling opgezet.

Samenwerking met woningcorporaties

In de gemeente Den Haag schelden de woningcorporaties een deel van de vordering op de huurschuld kwijt als er sprake is van een gift of renteloze lening waardoor de huurder de huur weer maandelijks betaalt. Hierdoor komt de huurder sneller uit de schulden.

Overeenkomsten tussen maatwerkbudget en SUN-noodhulp

Er bestaan veel overeenkomsten tussen de werkwijze bij giften vanuit een gemeentelijk maatwerkbudget en de werkwijze bij giften en/of renteloze leningen die door een SUN-noodhulpbureau worden verstrekt.

Urgentie

De gift is bedoeld voor een inwoner in een urgente financiële noodsituatie. Er gelden geen of nauwelijks inhoudelijke regels vooraf over wat wel/niet kan worden toegekend. Er is wel sprake van een aantal vuistregels.

Weging

In principe vindt er altijd eerst een check plaats of er geen beroep kan worden gedaan op voorliggende voorzieningen die binnen de gemeente verkrijgbaar zijn. Denk bijvoorbeeld aan bijzondere bijstand of andere minimaregelingen, de Voedselbank, een bijdrage vanuit Stichting Leergeld, enzovoorts.

Berekening draagkracht

Er gelden geen vaste regels over inkomens- of vermogensgrenzen. Wel moet er sprake zijn van financiële nood.

Van de toepassing van maatwerkbudgetten, dat wil zeggen óf en zo ja hoe er een toetsing op inkomen plaatsvindt bij gemeentelijke maatwerkbudgetten, is geen landelijk overzicht. Waarschijnlijk verschilt deze inkomensstoets per gemeente. In het mini-maatwerkbudget dat in een aantal gemeenten wordt gebruikt, gebeurt een dergelijke inkomensstoets niet vaak omdat men de thuissituatie van de cliënt meestal al kent.

De SUN-noodhulpbureaus vragen in de regel inkomensgegevens op en nemen ook gegevens over uitgaven mee in hun afweging en doorverwijzing. Ze kijken naar besteedbaar inkomen op het moment van de aanvraag. Hulp- en dienstverleners geven aan dat zij het in voorkomende gevallen prettig vinden dat deze informatie moet worden

aangeleverd, omdat het hen ook inzichten in de (financiële) situatie van hun cliënten verschaft en daarmee de inzet van hulp- of dienstverlening efficiënter maakt.

Inzet altijd via hulp-/dienstverleners

Inwoners kunnen zelf geen aanvraag indienen.

Dit loopt altijd via hulp- of dienstverleners.

Bij een maatwerkbudget is er geen sprake van een specifieke aanvraagprocedure voor externen. Het mandaat voor toekenning van een maatwerkbudget ligt bij hulpverleners van de organisatie(s) die het budget zelf in beheer hebben. Zij moeten zelf beslissen of zij in urgente situaties gebruikmaken van het maatwerkbudget en zijn zelf de enige partijen die kunnen toekennen. Meestal gaat het bij de inzet van een maatwerkbudget om cliënten die al

bekend zijn bij de hulpverlenende instanties die het maatwerkbudget beheren.

Een aanvraag bij een SUN-noodhulpbureau kan alleen ingediend worden namens de persoon met urgente noden door hulp- en dienstverlenende organisaties. Vrijwilligersorganisaties kunnen een aanvraag doen via hun betaalde coördinator.

Niet afdwingbaar

Inwoners hebben geen 'afdwingbaar recht' op toekenning. Dit is een belangrijk verschil met de minimaregelingen van gemeenten. Deze minimaregelingen zijn fundamenteel anders, omdat burgers daar zelf een aanvraag voor kunnen doen én rechten kunnen ontlenen aan deze aanvraag op basis van criteria die vooraf vastliggen. Bij dergelijke regelingen kunnen inwoners in bezwaar gaan en

daarna in beroep als hun aanvraag wordt afgewezen. Deze bezwaar- en beroepsmogelijkheid is er niet bij een gift vanuit een gemeentelijk maatwerkbudget en ook niet bij de SUN-noodhulpbureaus, omdat het geen rechten maar gunsten betreft.

Geld gaat niet direct naar de inwoner

Het geld van de gift gaat niet direct naar de inwoner toe, een hoge uitzondering daargelaten. De hulp- of dienstverlener van de betreffende organisatie zorgt er samen met de persoon met urgente noden voor dat het geld wordt uitgegeven aan het beoogde doel. Het (mini)maatwerkbudget wordt altijd in natura verstrekt. Hulpverleners krijgen de beschikking over betaalsoftware die het mogelijk maakt om geld op een pinpas te zetten, iDeal betalingen te doen, of een factuur over te maken.

Bij een SUN-noodhulpbureau worden ook leveranciers en schuldeisers rechtstreeks betaald of wordt het geld geormerkt gestort op een tussenrekening van de hulp- of dienstverlenende organisatie zodat deze de beoogde uitgaven kan bekostigen.

Eénmalig

Een bijdrage heeft altijd een incidenteel karakter en maakt deel uit van een hulpverleningstraject dat erop gericht is vooruitgang te boeken, te stabiliseren en/of de situatie te verzachten.

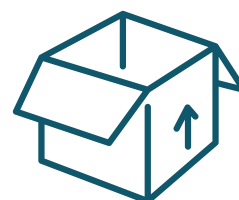
Bij het gemeentelijk maatwerkbudget voert de organisatie die dit budget beheert (vaak een wijkteam/sociaal team) dit hulptraject uit. Dit kunnen verschillende type trajecten zijn, afhankelijk van het takenpakket van de organisatie die het maatwerkbudget in beheer heeft.

De SUN-noodhulpbureaus voeren een dergelijk traject niet zelf uit en hebben geen eerstelijns contact met inwoners. Hun rol ligt op het terrein van 'het makelen en schakelen van geld en goederen'. De noodhulpbureaus verwijzen inwoners die zelf (dus niet via een hulp- en dienstverlener) contact zoeken direct door naar de juiste hulp- en dienstverlenende instanties en naar andere passende voorzieningen die voor hen van belang

kunnen zijn. Als SUN noodhulp verstrekt, dan is die ondersteuning in beginsel eenmalig of voor een afgebakende periode, waarbij wordt beoogd verandering te brengen door een situatie te verzachten, stabiliseren of doorbreken. In de praktijk zien noodhulpbureaus jaarlijks een bepaald percentage huishoudens terugkeren in de gedane aanvragen. Daarover gaan zij in gesprek met betrokken hulp- en dienstverleners en de gemeente.

Type giften

Ook als we kijken waaraan giften worden besteed is er sprake van overeenkomsten tussen de categorieën bij de gemeentelijke maatwerkbudgetten en de categorieën bij de SUN-noodhulpbureaus. Categorieën die zowel bij maatwerkbudgetten als bij de noodhulpbureaus geregeld voorkomen zijn: woninginrichting, verhuiskosten, huishoudelijke apparatuur, leefgeld, het nakomen van betalingsverplichtingen (huur, energie), medische kosten en vervoer. Daarbij blijft er steeds sprake van maatwerk en zullen er altijd situaties zijn die niet in een bepaalde categorie onder te brengen zijn.

Verschillen tussen maatwerkbudget en SUN-noodhulp

Hoewel de regelvrije giften van de maatwerkbudgetten en de SUN-noodhulpbureaus veel gelijkenissen vertonen in hun meerwaarde en in de doelen waarvoor een gift wordt gegeven, is er ook sprake van een aantal duidelijke verschillen tussen deze twee vormen.

We kijken naar deze verschillen vanuit gemeentelijk beleid, vervolgens vanuit ervaringen van hulp- en dienstverleners en tot slot vanuit het ervaringsperspectief van inwoners.

Perspectief vanuit gemeentelijk beleid

Privaat en publiek geld

Een belangrijk verschil is dat er bij *maatwerkbudgetten* sprake is van de inzet van uitsluitend publiek geld. Het giftenbudget en het budget voor de renteloze leningen komen bij een SUN-noodhulpbureau in beginsel juist voort uit private gelden. Donateurs van een SUN-noodhulpbureau zijn bijvoorbeeld fondsen, geloofsgemeenschappen, bedrijfsleven en particuliere initiatieven. Vanuit deze donaties wordt de noodhulp betaald. In voorkomende gevallen voegt een gemeente ook nog eigen middelen toe aan het SUN-budget, bijvoorbeeld extra gelden die vanuit het Rijk beschikbaar komen of middelen waarvan de gemeenteraad graag ziet dat deze beschikbaar komen voor een bepaald doel. Denk bijvoorbeeld aan een fonds om dierenleed weg te nemen, een witgoedregeling voor verduurzaming, een energie- of ander type crisisfonds of een Sociaal Leenfonds.

Bereik

Een ander belangrijk verschil tussen de inzet van giften vanuit een *maatwerkbudget* of vanuit een *SUN-noodhulpbureau* ligt in het type en in het aantal organisaties dat er gebruik van kan maken. Een maatwerkbudget is vaak in beheer van

één organisatie: meestal bij een wijkteam of welzijnsinstelling of soms bij de gemeente zelf. Soms zijn er meerdere organisaties die er toegang toe hebben, zoals bijvoorbeeld in Leiden. Daar hebben het sociaal wijkteam, het jeugdteam, de Stadsbank en een lokaal initiatief allen toegang. De giften uit het maatwerkbudget kunnen echter alleen door beroepskrachten van deze organisatie(s) worden ingezet en uitsluitend voor de mensen die bij hen in begeleiding zijn.

Bij een SUN-noodhulpbureau kan elke hulp- of dienstverlener die te maken krijgt met inwoners met urgente noden, een aanvraag indienen. In praktijk maken zowel gemeentelijke medewerkers als diverse hulp- en dienstverleners buiten de gemeentelijke organisatie van deze mogelijkheid gebruik. Denk bij de laatste groep onder andere aan bewindvoerders, budgetcoaches, medewerkers van Vluchtelingenwerk, de GGZ, de maatschappelijke opvang, welzijnsorganisaties en zorginstellingen. Ook zzp'ers uit het sociaal domein die bij het SUN-noodhulpbureau bekend zijn, kunnen aanvragen doen voor hun cliënten. Conform het SUN-format sluit het SUN-noodhulpbureau met deze partijen een samenwerkingsconvenant af, waarin de spelregels rondom het doen van aanvragen omschreven staan. Dit convenant wordt door partijen geëvalueerd en zo nodig aangepast op onderdelen. Doordat er meer verschillende soorten partijen gebruik van kunnen maken, is zowel het potentiële bereik onder hulp- en dienstverleners als, daarmee samenhangend, het potentiële bereik onder inwoners bij een SUN-noodhulpbureau groter dan bij een maatwerkbudget.

Kosten organisatie

Bij een *gemeentelijk maatwerkbudget* betaalt een gemeente zelf de kosten, voor zowel de giften, als de kosten voor het kantoor en de uren van de medewerkers die het maatwerkbudget inzetten en verantwoorden. In veel gevallen beheren de medewerkers die werkzaam zijn bij de hulpverleningsorganisatie het maatwerkbudget namens de gemeente. Vaak is dit een buurtteam,

een sociaal wijkteam of welzijnsorganisatie. De betreffende organisatie ontvangt meestal al gemeentelijke subsidie of het betreft een onderdeel van de gemeentelijke organisatie. Het beheer van een maatwerkbudget krijgt men er dan als extra taak bij. Als een dergelijke organisatie het maatwerkbudget gaat beheren, maar hiervoor geen extra geld ontvangt, dan kost dit de gemeente geen extra budget op de begroting. Omdat deze kosten niet expliciet worden gemaakt, blijven de daadwerkelijke extra kosten en overhead (uren en kantoorkosten) die met het maatwerkbudget gemoeid zijn vaak onduidelijk. Wil een gemeente de kosten voor de organisatie van een maatwerkbudget en die van SUN-noodhulp goed met elkaar kunnen vergelijken, dan doet een gemeente er goed aan deze organisatiekosten van het maatwerkbudget wel te expliciteren. Wat de uitkomst van deze rekensom is, zal per gemeente verschillen. Er is overigens ook nog een andere variant, zoals in de gemeente Amsterdam. Daar is het gemeentelijk maatwerkbudget namelijk organisatorisch bij het noodhulpbureau ondergebracht.

Een *SUN-noodhulpbureau* is een samenwerkingsverband tussen gemeente(n), hulp- en dienstverleners en donateurs: een publiek-private samenwerking. Het giftenbudget en het budget voor de renteloze leningen komen bij een SUN-noodhulpbureau in beginsel voort uit private gelden, zoals fondsen, geloofsgemeenschappen, bedrijfsleven en particuliere initiatieven. De salaris- en kantoorkosten worden in het SUN-format gedragen door de gemeente. SUN Nederland heeft geen winstoogmerk en werkt kostenneutraal bij het oprichten van een lokaal noodhulpbureau. Het SUN-bestuur is onbezoldigd en wordt samengesteld uit lokale sleutelfiguren. De bureaucoördinator wordt betaald conform de CAO Sociaal Werk als deze in loondienst is of conform een vergelijkbaar zzp-tarief. Ook biedt een SUN-noodhulpbureau de optie dat een gemeente een ambtenaar kan detacheren als bureaucoördinator, op voorwaarde dat de onafhankelijkheid van het noodhulpbureau

overeind blijft. De ambtenaar kan met behoud van arbeidsvoorwaarden gedetacheerd worden bij SUN. Er zijn noodhulpbureaus die hybride werken en geen kantoorruimte hebben. In die gevallen dat kantoorruimte nodig is, kan het kostenbesparend werken voor een gemeente om kantoorruimte beschikbaar te stellen in een locatie die toch al door de gemeente wordt betaald.

Hoogte van de giften en budgetten

Omdat er geen landelijk onderzoek bestaat naar de inzet en hoogte van gemeentelijke maatwerkbudgetten, is niet bekend om welke (gemiddelde) bedragen het precies gaat bij de meeste maatwerkbudgetten. Er zijn voorbeelden van maatwerkbudgetten bekend waar überhaupt geen maximumbudget is afgesproken, maar ook van gevallen waar er wordt gewerkt met relatieve kleine budgetten en maximale bijdragen van € 500,-: de mini-maatwerkbudgetten. Deze aparte variant van het maatwerkbudget wordt onder andere ingezet in de gemeenten Amsterdam, Haaksbergen, Hengelo, Leiden en Utrecht. In deze gemeenten is bijna overal ook ruimte om hogere bedragen toe te kennen, als dat goed wordt gemotiveerd. Vaak zijn de lagere bedragen echter al voldoende om een situatie het hoofd te bieden en wordt er bij hogere bedragen een reguliere oplossing gevonden.

Het maximumbedrag voor een gift bij een SUN-noodhulpbureau is afhankelijk van welke type voorziening wordt gevraagd en kan over het algemeen tot circa € 2.500,- bedragen. Een gemiddelde gift ligt anno 2025 rond de € 600,-. Het totaal beschikbare budget voor giften varieert per noodhulpbureau naar gelang de schaalgrootte van het werkgebied en het inwoneraantal tussen de € 50.000,- en ruim 2 miljoen euro. In een Sociaal Leenfonds revolveren bedragen tussen de € 30.000,- en € 100.000,-.

Over gemeentelijke maatwerkbudgetten zijn er niet veel (evaluatie)rapporten beschikbaar. Uit de informatie die er is, blijkt dat in kleine gemeenten de totale omvang van een maatwerkbudget al

kan starten bij € 15.000,-, terwijl de gemeenten Rotterdam en Zaanstad destijds met een maatwerkbudget van zo'n € 400.000,- per jaar zijn gestart. Van de gemeenten Amsterdam⁷ en Rotterdam is ook bekend dat zij grote bedragen hebben vrijgemaakt voor de noodhulpbureaus om giften te kunnen doen voor mondzorg.

Afspraken met leveranciers

Een lokaal SUN-noodhulpbureau maakt in de regel (prijs)afspraken met vaste (lokale) leveranciers over producten die relatief vaak worden aangevraagd, bijvoorbeeld wit- en bruingoedartikelen⁸, supermarktbonnen, fietsen. Dit heeft tot gevolg dat deze artikelen goedkoper kunnen worden aangeschaft. De data over de gedane aanvragen worden landelijk verzameld in het landelijke Datadashboard Urgente Noden, waardoor ook landelijke inkoopafspraken mogelijk worden. Ook zijn er MKB-ondernemers en bedrijven die in het kader van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) graag het werk van een SUN-noodhulpbureau steunen door bepaalde artikelen

gratis of met korting aan te bieden, extra service te bieden of door geld ter beschikking te stellen voor het giftenbudget. Dat binnen het SUN-format de gemeente de overhead bekostigt, maakt dat donateurs het steunen van SUN doelmatig vinden, zo blijkt ook uit het VU-onderzoek naar de betekenis van SUN-noodhulp(bureaus) "Bewegingsruimte bij urgente noden". Elke euro die zij investeren komt voor honderd procent terecht bij die mensen die dat het hardst nodig hebben.

SUN-noodhulpbureaus handelen vanuit de gedachte 'tweedehands wat kan, nieuw wat moet'. Dit betekent dat er ook afspraken worden gemaakt met kringloopbedrijven en organisaties die zich richten op recycling van kleding, refurbished laptops, enz.

Voor zover bekend worden er binnen de maatwerkbudgetten geen afspraken gemaakt met leveranciers. Dit heeft waarschijnlijk te maken met het feit dat gemeenten (en organisaties die subsidie krijgen van een gemeente) zich moeten houden aan aanbestedingsregels en dus geen prijsafspraken mogen maken met leveranciers (staatssteun).

Regie en opstarttijd voor de gemeente

Wanneer een gemeente besluit een regelvrij budget via een maatwerkbudget ter beschikking te stellen, kan men de regie erover grotendeels in eigen hand houden. De uitvoering van het maatwerkbudget gebeurt immers meestal via welzijnsorganisaties waarmee al intensief wordt samengewerkt. Men weet dus waar men aan toe is en in grote lijnen wat men kan verwachten.

Om een maatwerkbudget in te richten, zijn een aantal vaste stappen noodzakelijk. Zo moet worden besloten welke organisatie(s) het maatwerkbudget gaan beheren en welke vuistregels gaan gelden voor toekenning van het maatwerkbudget. Ook moeten er afspraken worden gemaakt over beheer van het budget, de verantwoording ervan en eventueel een monitorings- en verantwoordingssystematiek. Tot slot moet aandacht worden besteed aan het actief stimuleren van het gebruik van het maatwerkbudget door hulpverleners.

Door het opzetten van een SUN-noodhulpbureau plaatst de gemeente de regie over het opzetten van een lokale noodhulpvoorziening buiten de organisatie. SUN-noodhulpbureaus zijn onderdeel van een groter landelijk netwerk van noodhulpbureaus en kunnen terugvallen op een beproefde werkwijze en kennis, producten en diensten van SUN Nederland via de SUN Academie. Het SUN-format wordt aangepast aan de lokale context van een gemeente.

Een gemeente moet tijd en geld investeren in de komst van een SUN-noodhulpbureau: in de vorm van gesprekken en het schrijven van tekst om als SUN Nederland, beleidsambtenaren en wethouder conceptueel op één lijn te komen over wat een SUN-noodhulpbureau kan toevoegen aan gemeentelijk beleid. Daarbij dient de gemeente de uren te vergoeden van een medewerker van SUN Nederland voor eventueel vooronderzoek, bekendmaking en ondersteuning bij de totstandkoming van het noodhulpbureau. Ook kan het voorkomen dat de gemeenteraad bestaande organisaties in het sociaal

domein voordraagt die betrokken dienen te worden bij de plannen rondom het opstarten van een noodhulpbureau.

Willen gemeenten gezamenlijk de voorbereidings- en overheadkosten delen, dan kunnen zij met SUN Nederland en omliggende noodhulpbureaus verkennen of zij kunnen aansluiten bij een bestaand noodhulpbureau of in hoeverre zij samen met andere gemeenten het initiatief kunnen clusteren. Een ander voordeel van dergelijke regionale samenwerking is dat veel hulp- en dienstverlenende organisaties regionaal werkzaam zijn, waar zij dan kunnen terugvallen op dezelfde noodhulp. Op deze manier zijn SUN Friesland en SUN Groningen-Drenthe ontstaan en werken gemeenten regionaal samen in bijvoorbeeld Midden-Limburg, Krimpenerwaard, Lekstroom, Gelderland-Zuid en Twente.

Risico onderbenutting

In zijn algemeenheid worden minime regelingen onderbenut. Uit de praktijk blijkt dat mensen geen optimaal gebruikmaken van bestaande voorzieningen: 10 tot 15 procent van de Nederlanders die recht hebben op toeslagen maakt daar geen aanspraak op. Bij de bijstand is dat zelfs rond de 35 procent.⁹ Dit vormt ook een risico bij de start van een traject met maatwerkbudget. Uit ervaring blijkt dat het belangrijk is dat er vanuit de gemeente een aanjager wordt aangesteld die hulp-/dienstverleners helpt om de mogelijkheid van maatwerk ook daadwerkelijk tot uitvoering te laten komen. Het is voor hulp-/dienstverleners in het begin namelijk vaak makkelijker om 'nee' te zeggen, dan om een maatwerkoplossing uitgevoerd te krijgen.

In de praktijk blijkt dat er bij medewerkers in het begin vaak beletsels zoals onwennigheid, gebrek aan kaders en/of angst voor precedentwerking aanwezig zijn die het moeilijk maken om het maatwerkbudget te spenderen.

Zowel in Rotterdam als in Zaanstad werd het maatwerkbudget na introductie in het eerste jaar onderbenut, waardoor er na de start veel geld overbleef. Het duurde een tijdje voordat

de wijkteams de ruimte die zij kregen met het maatwerkbudget ook daadwerkelijk gingen benutten. In Zaanstad is het gebruik hiervan door de teamleiders, de beleidsafdeling en de wethouder gestimuleerd. Dit heeft na ongeveer een jaar het beoogde effect gehad.¹⁰ In de gemeenten Amsterdam, Hengelo, Leiden en Utrecht werken de wijk- of buurtteams met een mini-maatwerkbudget. Ook in deze gemeenten is het budget in de beginjaren slechts zeer gedeeltelijk gebruikt. Waarbij de eerste drie gemeenten overigens ook parallel daaraan de beschikking hebben over een noodhulpbureau dat deze maatwerkbudgetten beschouwt als voorliggende voorziening: pas als het maatwerkbudget geen uitkomst biedt, komt het noodhulpbureau in beeld. Kortom: het actief stimuleren van het gebruik vergt (blijvend) aandacht, zie ook de evaluatie van deze budgetten in het kader van de Citydeal Eenvoudig Maatwerk.¹¹

Bij de start van een SUN-noodhulpbureau weten ook niet alle hulp- en dienstverleners SUN direct te vinden. Daar wordt echter in de opzet rekening mee gehouden. Zo wordt voor een bureaucoördinator na de oprichting van het noodhulpbureau meer tijd ingeruimd voor bekendmaking van de organisatie en het maken van voorlichtingsmateriaal dan bij een noodhulpbureau dat al langer bestaat en al een vaste stroom aan aanvragen heeft. Ook het bedrag waarmee een SUN-noodhulpbureau aanvankelijk van start gaat, is lager dan het bedrag waarmee een noodhulpbureau een aantal jaren later uiteindelijk zal werken. Vanuit de SUN Academie krijgt een nieuw noodhulpbureau training op het gebied van (lokale) fondsenwerving en diverse materialen aangereikt voor presentatie aan hulp- en dienstverlenende organisaties, omdat bekendheid genereren onder hulp- en dienstverleners constante aandacht vraagt.

Geen aanvragen, toch nood!

Indien er weinig of geen aanvragen binnen komen, betekent dit nog niet dat er geen behoefte is aan gelden voor mensen met urgente noden. Er kunnen diverse oorzaken zijn die ervoor zorgen dat regelvrije

budgetten onvoldoende worden benut:

1. Onbekendheid: ambtenaren en hulp- en dienstverleners zijn bij aanvang vaak nog niet op de hoogte van de mogelijkheid om een gemeentelijk maatwerkbudget aan te wenden en/of een aanvraag in te dienen bij een SUN-noodhulpbureau.
2. Terughoudendheid: omdat een maatwerkbudget en SUN-noodhulp vooral bedoeld zijn voor uitzonderlijke gevallen, zien we in de praktijk dat er weinig reclame voor gemaakt wordt.

Voor maatwerkbudget vanuit de gemeente geldt bovendien:

3. Er is vaak onwennigheid, gebrek aan kaders en/of angst voor precedentwerking van uitvoerders om het maatwerkbudget te (mogen) spenderen. De gemeente doet er goed aan het gebruik van het budget onder medewerkers te stimuleren, regelmatig te evalueren hoe het verloop van de bestedingen is en eventuele barrières weg te nemen.
4. Als de organisatie die het maatwerkbudget beheert onderdeel is van een gemeentelijke organisatie kan dat wantrouwen in de overheid, schaamte of angst van inwoners in de hand werken. Deze gevoelens kunnen ervoor zorgen dat er geen beroep wordt gedaan op het maatwerkbudget terwijl er toch noden zijn onder de inwoners.

Snel opzetten van vernieuwende initiatieven

Een SUN-noodhulpbureau kan naast het verstrekken van giften of renteloze leningen ook nieuwe initiatieven opzetten op verzoek van de gemeente. Voorbeelden hiervan zijn een Sociaal Leenfonds waarbij inwoners een renteloze lening af kunnen sluiten waarmee zij in één keer kleine uitstaande schulden kunnen aflossen of een noodzakelijke aankoop kunnen doen, het faciliteren van een Crisisfonds of het verstrekken van Vluchtelingenbudget. Een SUN-noodhulpbureau kan dergelijke ideeën meestal sneller tot uitvoering brengen dan een gemeente omdat het initiatief en

de regels voor toekenning van giften of leningen niet door de lokale politiek hoeven te worden vastgesteld en niet gebonden zijn aan wettelijke kaders zoals de Participatiewet.

Zie voor voorbeelden en nadere toelichting op dergelijke initiatieven bijlage 1.

Perspectief vanuit hulp- en dienstverleners

Niet alleen vanuit gemeentelijk beleid zijn er verschillen te benoemen tussen giften vanuit een gemeentelijk maatwerkbudget en giften vanuit een SUN-noodhulpbureau. Verschillen zijn er ook vanuit het perspectief van hulp- en dienstverleners

Kennisuitwisseling

Het positieve effect van een *maatwerkbudget* is dat het toepassen hiervan kennisuitwisseling bevordert tussen (gemeentelijke) medewerkers die werkzaam zijn in verschillende disciplines. In veel gemeenten wordt over de inzet van maatwerkbudget besloten door multidisciplinaire teams van gemeentelijke

medewerkers die gezamenlijk ingebrachte casussen voor maatwerk bespreken en beoordelen. Hoe dit proces is georganiseerd en welke afdelingen betrokken worden, verschilt per gemeente. In het mini-maatwerkbudget dat door een aantal gemeenten wordt ingezet, worden alle aanvragen in een multidisciplinaire app-groep besproken. Er vindt hiermee dus altijd een uitwisseling van argumenten plaats, voordat een toekenning kan worden gedaan. Het multidisciplinair karakter van zo'n team leidt ertoe dat er kruisbestuiving plaatsvindt tussen verschillende disciplines en hierdoor verschillende invalshoeken, normen en waarden worden ingebracht en bediscussieerd. Deze kennisuitwisseling wordt door medewerkers als waardevol ervaren.

Wordt er in een gemeente gewerkt met een SUN-noodhulpbureau, dan heeft een hulp- en dienstverlener geen overleg nodig met collega's om daar een aanvraag in te dienen. Het noodhulpbureau is zelf geen onderdeel van dit (hulpverlenings)

proces, maar ontwikkelt zich vaak tot spin in het web op het gebied van urgente noden en bestaande voorzieningen. Het noodhulpbureau heeft contacten met zowel de gemeente als met hulp- en dienstverleners, geloofsgemeenschappen, vermogensfondsen, bedrijven, serviceclubs, enzovoorts. Het SUN-noodhulpbureau behandelt veel aanvragen en is goed op de hoogte van alle lokale (voorliggende) voorzieningen en organisaties. Zeker omdat het verloop onder hulp- en dienstverleners in het sociaal domein groot is, kan de stabiele factor van een SUN-bureaucoördinator meerwaarde hebben in het kennisbehoud over alle lokale (voorliggende) voorzieningen.

Angst voor precedentwerking

Hulp- en dienstverleners vinden het soms lastig om zelf te beslissen over het inzetten van maatwerkbudget. Medewerkers vragen soms om richtlijnen waarvoor ze het budget mogen inzetten.¹² In de publieke sector zijn rechtmatigheid en het gelijkheidsbeginsel belangrijke kaders. Willekeur moet worden voorkomen. Er wordt daarom door medewerkers bij het inzetten van een gemeentelijk maatwerkbudget eerder gekeken naar precedentwerking: “als we dit voor een geval toestaan, dan moeten we dat voor alle gevallen toestaan.”

Vanwege diezelfde vrees blijken hulp- en dienstverleners in de praktijk behoefte te hebben aan algemene richtlijnen waarvoor ze een maatwerkbudget mogen inzetten.

In een rapport over de inzet van het maatwerkbudget in Rotterdam¹³ concluderen de onderzoekers dat het goed is om een afwegingskader voor medewerkers over de inzet van maatwerkbudget te ontwikkelen waarin optimaal recht wordt gedaan aan de context. Maar waarin er ook uitzonderingen mogelijk zijn.

De belangrijkste vragen die uit onderzoek naar voren komen voor het maken van een lokaal afwegingskader rond het gemeentelijk maatwerkbudget zijn:

Vraag 1: Moet het bij maatwerkbudget puur gaan om giften die escalatie van problemen voorkomen of die leiden tot een doorbraak/het voorkomen van maatschappelijke kosten (bijvoorbeeld voorkomen huisuitzetting of stap richting werk of schuldhulpverlening) of mag het maatwerkbudget ook worden ingezet als het puur gaat om het verzachten van een armoedevraagstuk?

Een voorbeeld van een dergelijke casus, waarbij het puur gaat om het verzachten van armoede is: “Een toekenning van € 150,- voor een wiegje en een kinderzitje voor de 22-jarige Roza die hoogzwanger, zonder stabiel inkomen en zonder vriend haar eerste kindje verwelkomde.”

Vraag 2: Mag het maatwerkbudget ook worden ingezet voor het aflossen van een betalingsachterstand, bijvoorbeeld om huisuitzetting te voorkomen of om de toegang tot schuldhulpverlening te verzekeren?

Een voorbeeld van een dergelijke casus is: “Een toekenning van € 500,- voor de betaling van een schuld. Na maanden is er een schuldregeling waarmee alle schuldeisers akkoord zijn. Nu duikt een oude en lang onduidelijke schuld van de ING-bank op, die in één keer betaald moet worden. Als dit niet gebeurt gaat de schuldregeling niet door.”

Het thema precedentwerking speelt minder bij SUN-noodhulpbureaus. In alle in het kader beschreven voorbeelden heeft een SUN-noodhulpbureau de mogelijkheid om toe te kennen. Een gift of renteloze lening van een SUN-noodhulpbureau is altijd gericht op perspectief en kan een urgente situatie¹⁴:

1. verzachten: bijvoorbeeld door de gift van voedsel, een wasmachine, laptop of fiets
2. stabiliseren: door onnodige escalatie of verder afglijden te voorkomen, bijvoorbeeld door een huisuitzetting te voorkomen, een openstaande

schuld weg te nemen of heraansluiting van gas, water en licht.

3. doorbreken: bijvoorbeeld door een opleiding of het betrekken van een woning mogelijk te maken.

Bestaande noodhulpbureaus hanteren -afhankelijk van hun voorgeschiedenis en lokale context- veelal ook een wegingskader. De afwegingen staan aangegeven op de website van elk noodhulpbureau waar de aanvragen digitaal ingediend kunnen worden. Hulp- en dienstverleners nemen meestal eerst persoonlijk contact op met het lokale noodhulpbureau voor zij een aanvraag indienen. Zij bespreken welke andere voorzieningen er zijn en in hoeverre deze benut zijn. De coördinator besteedt in de regel veel tijd aan deze doorverwijfsfunctie naar bestaande voorzieningen. Mocht het SUN-noodhulpbureau de meest aangewezen partij zijn, dan wordt besproken onder welke voorwaarden een aanvraag bij SUN het meest kansrijk is.

Effect relatie hulp- en dienstverlener met inwoner

Bij het *maatwerkbudget* ligt de bevoegdheid voor het toekennen van de gift bij de ambtenaar of de hulp- en dienstverlener die het budget beheert en de cliënt begeleidt. Bij een gift door een *SUN-noodhulpbureau* ligt de bevoegdheid over het toekennen van de gift bij de coördinator en het bestuur van een SUN-noodhulpbureau. Dit kan van invloed zijn op de relatie tussen de hulp- en dienstverlener en de inwoner.

Die invloed kan twee kanten op werken. In het geval de hulpverlener door de toekenning van een gift uit het maatwerkbudget een urgent probleem direct uit de weg kan ruimen, zal een dergelijke gift de relatie met de inwoner positief kunnen beïnvloeden en is er sprake van een schakel minder. Stel dat een hulpverlener echter besluit om een door de cliënt gewenste bijdrage juist niet te verstrekken uit het maatwerkbudget, dan kan dit het vertrouwen van cliënt in de hulpverlener schaden. Bij toekenningen en afwijzingen door een SUN-noodhulpbureau, blijft de relatie tussen cliënt en hulpverlener zuiver gericht op hulpverlening. Ook kan een hulpverlener

niet door cliënten onder druk worden gezet over financiële kwesties of het doen van een toekenning.

Perspectief vanuit inwoners met urgente noden

Tot slot bekijken we de regelvrije budgetten vanuit het perspectief van inwoners.

Snelheid van toekenning

Voor inwoners is de snelheid waarmee een gift wordt toegekend vaak van groot belang. Bij zowel een maatwerkbudget als een SUN-noodhulpbureau vindt er eerst een toets plaats op voorliggende voorzieningen. Bij een SUN-noodhulpbureau kan van deze weging worden afgeweken als het een spoedaanvraag betreft. Bijvoorbeeld bij acute (gebits)pijnklachten, honger of een dreigende huisuitzetting. In dit geval wordt er binnen 24 uur -en in veel gevallen ook al binnen een paar uur- over een aanvraag besloten.

Ook in een aantal gemeenten is er bij een maatwerkbudget de mogelijkheid van een spoedprocedure, waardoor de toets op de voorliggende voorziening wordt overgeslagen of pas wordt uitgevoerd nadat de gift is toegekend. Omdat er geen landelijk overzicht is van alle gemeenten met een maatwerkbudget, is niet in kaart gebracht hoe vaak een dergelijke spoedprocedure bij maatwerkbudgetten voorkomt.

Bij het mini-maatwerkbudget krijgen hulpverleners de beschikking over betaalsoftware die het mogelijk maakt geld op een pinpas te zetten, iDeal betalingen te doen, of een factuur over te maken. Omdat hulpverleners dit budget zelf beheren, kan het mini-maatwerkbudget via de betaalsoftware direct na akkoord van drie hulpverleners in een app-groep, worden ingezet.

Service

Een SUN-noodhulpbureau investeert vaak in samenwerkingsafspraken met leveranciers. Bijvoorbeeld over het thuis afleveren of afvoeren

van zware spullen zoals meubilair of een fiets, het aansluiten van witgoed en het ophalen van een oud apparaat. Dit biedt inwoners service en neemt het aspect van extra onverwachte kosten weg. Zeker voor inwoners die zelf niet mobiel zijn is dit fijn. Daarnaast hebben lokale leveranciers soms ook een signaalfunctie: als zij tijdens het plaatsen van een wasmachine zien dat iemand geen tapijt heeft of geen eten, dan geven zij dit door aan het SUN-noodhulpbureau. Die zal op zijn beurt het netwerk van hulpverlening inschakelen, zodat mensen met urgente noden die dat willen ook aanvullende hulp zullen krijgen.

Vertrouwen en relatie

Het positieve effect van een regelvrije gift op de relatie tussen inwoners en hulp- en dienstverleners staat beschreven bij het perspectief van de hulp- en dienstverleners en is ook voor inwoners van belang.

Maatwerkbudget en SUN noodhulpbureau kunnen elkaar aanvullen

Een gemeente weegt af welke vorm of vormen van regelvrij budget zij wil inzetten. Sommige gemeenten kiezen ervoor alleen een maatwerkbudget in te zetten, andere gemeenten kiezen geheel voor het oprichten van een SUN-noodhulpbureau. Het is ook goed mogelijk om beide instrumenten tegelijk in te zetten, zodat zij elkaar kunnen aanvullen.

Voordelen van een combinatie-inzet zijn:

- Er komt een groter budget beschikbaar voor giften; zowel vanuit publiek als privaat geld, doordat het SUN-noodhulpbureau private donaties in geld en goederen ontvangt.
- De voordelen van beide instrumenten worden benut.

Voor gemeenten die beide opties naast elkaar willen aanbieden is het aan te raden om na te gaan of het voor hulp- en dienstverleners voldoende duidelijk is welk type ondersteuning bij welk budget kan worden aangevraagd. Mocht dat niet het geval zijn, dan doet een gemeente er goed aan om daarin afstemming te zoeken en er duidelijke afspraken over te maken. Ook kan een gemeente ervoor kiezen om beide instrumenten onder te brengen bij het noodhulpbureau zoals in Amsterdam aan de orde is. Hier is een nauwe samenwerking tussen het noodhulpbureau Fonds Bijzondere Noden Amsterdam (FBNA) en de teams die de maatwerkbudgetten uitvoeren. Het maatwerkbudget is organisatorisch ondergebracht bij het noodhulpbureau. Deze beheert het geld dat onderdeel is van het maatwerkbudget, is (indien gewenst) sparringpartner van hulp- en dienstverleners, kijkt de verantwoording na en heeft de onderliggende IT-systemen in beheer. Verder is er een projectleider vanuit de gemeente waarmee het noodhulpbureau nauw samenwerkt. Hierdoor heeft de gemeente maar één aanspreekpunt en

bezit het noodhulpbureau informatie over zowel de verstrekte giften vanuit het noodfonds als vanuit de maatwerkbudgetten. Dit is een sterke vorm van uitvoering, omdat er geen versplintering van informatie plaatsvindt. Het maatwerkbudget is in Amsterdam daarmee in feite één van de producten van het noodhulpbureau geworden.

Amsterdam

In Amsterdam is de organisatie van het maatwerkbudget belegd bij het noodhulpbureau, het Fonds Bijzondere Noden Amsterdam. Dit zorgt ervoor dat het noodhulpbureau het hele armoedeveld in beeld heeft, veel beleidsinformatie kan leveren aan de gemeente en snel kan schakelen in noodsituaties. De Amsterdamse maatwerkbudgetten worden ingezet door multidisciplinair samengestelde teams van verschillende organisaties: de Ouder- en Kind-teams (OKT), Buurteams, teams van Werk, Participatie- en Inkomen (WPI) en Jeugd.

Haarlem

Ook in Haarlem bestaan zowel een gemeentelijk maatwerkbudget als het noodhulpbureau Fonds Urgente Noden (FUN) Haarlem tegelijkertijd naast elkaar. Er zijn afspraken gemaakt tussen FUN Haarlem en de sociale wijkteams (beheerder maatwerkbudget) over welke aanvragen naar FUN Haarlem gaan en welke naar het maatwerkbudget. FUN Haarlem heeft deze afspraken weergegeven in een presentatie die zij met enige regelmaat houdt bij de sociale wijkteams.

Leiden

Leiden is ook een voorbeeld van een gemeente waar beiden vormen tegelijk bestaan. De wijkteams in Leiden deden, voordat het maatwerkbudget er kwam, vaak een beroep op het lokale SUN-noodhulpbureau. Door de komst van het maatwerkbudget is dat minder nodig. SUN Leiden kon zich daardoor gaan richten op aanvragen voor bewoners die niet in beeld zijn bij het sociale wijk- of jeugdteam. Ook biedt SUN Leiden de optie van Sociale Leningen en supermarktbonnen voor inwoners in de gemeente Leiden of één van de aangrenzende gemeenten, die als gevolg van ernstige financiële nood tijdelijk geen of weinig geld hebben voor levensmiddelen of andere eerste levensbehoeften. Deze instrumenten zijn aanvullend op het maatwerkbudget van de sociale wijk- en jeugdteams die een beperktere doelgroep bedienen.

Tot slot

Om te komen tot een goed vangnet voor inwoners met urgente noden is in de visie van SUN Nederland ruimte nodig voor regelvrije budgetten die ingezet kunnen worden als bestaande wet- en regelgeving tekort schiet. SUN Nederland wil met dit Kennisdocument bijdragen aan de kennis over de (on)mogelijkheden van gemeentelijke maatwerkbudgetten en SUN-noodhulp(bureaus). Wij realiseren ons dat dit document niet volledig is en willen alle lezers van harte uitnodigen om ons te voorzien van aanvullingen, suggesties, inspirerende voorbeelden en links naar relevante websites en rapporten, zodat we in een volgende editie een nog completer beeld kunnen schetsen.

Mocht u als lezer geïnteresseerd zijn om met SUN Nederland verder van gedachten te wisselen over dit onderwerp, dan nodigen we u uit om contact op te nemen via info@sunnederland.nl.

Noten

1. In dit Kennisdocument wordt gesproken van SUN-noodhulpbureaus. In Nederland zijn vanwege een rijke voorgeschiedenis die terug gaat tot 1914 ook noodhulpbureaus actief onder andere namen zoals 'Sociaal Fonds *plaatsaanduiding', of 'Fonds Bijzondere Noden *plaatsaanduiding', enz. Voor het gemak hanteren wij één verzamelterm die uitgaat van het tripartiete SUN-format zoals dat door SUN Nederland gehanteerd wordt.
2. Kalk, J. & Kuilman, S. (2023). Grote verschillen in minimaregelingen tussen gemeenten niet uitlegbaar en al helemaal niet verdedigbaar. CLB-onderzoek naar de verschillende lokale vormen van inkomensondersteuning voor minima. Centrum voor Lokaal Bestuur.
3. In het rapport over het maatwerkbudget in Zaanstad staan voorbeeldberekeningen waarin maatschappelijke kosten versus baten zijn berekend in dergelijke casussen. Zie Bunt, S. & Stavenuiter, M. (2017) Evaluatie pilot maatwerkbudget Zaanstad. Slim Beleid en Verwey-Jonker Instituut.
4. Kleine gift, groot effect. Eenvoudig Maatwerk City Deal. *Eindrapport Mei 2022*.
5. Prins, E. & Smets, P. (2024). Bewegingsruimte bij urgente noden. Een onderzoek naar de betekenis van giften en leningen van SUN-noodhulpbureaus. Vrije Universiteit Amsterdam, onderzoek uitgevoerd in opdracht van Stichting Urgente Noden.
6. Knellende mechanismen. Het signaleren, agenderen en opvolgen van knellende mechanismen in de gemeenten Amsterdam, Almere en Utrecht.
7. Zie <https://www.tandartspraktijk.nl/gemeente-amsterdam-geeft-800-patienten-subsidie-voor-gebit/>
8. Witgoed: wasmachines, koelkasten, vriezer, enz. , bruingoed: woninginrichting, stoffering.
9. Zie <https://www.universiteitleiden.nl/nieuws/2024/09/ik-hoef-die-toeslag-niet-meer-waarom-mensen-het-geld-waar-ze-recht-op-hebben-niet-aanvragen>
10. Bunt, S., Stavenuiter, M. (2017). Evaluatie pilot maatwerkbudget Zaanstad. Utrecht: Slim Beleid en Verwey-Jonker Instituut.
11. Kleine gift, groot effect. Eenvoudig Maatwerk City Deal. *Eindrapport Mei 2022*.
12. Zie <https://www.socialevraagstukken.nl/maatwerkbudget-wat-je-van-kleine-giften-leren-kan/>
13. Pieter Hilhorst & Jos van der Lans. 3 D Lab Maatwerkbudget Rotterdam (Februari 2016).
14. Prins, E. & Smets, P. (2024). Bewegingsruimte bij urgente noden. Een onderzoek naar de betekenis van giften en leningen van SUN-noodhulpbureaus. Vrije Universiteit Amsterdam, onderzoek uitgevoerd in opdracht van Stichting Urgente Noden.

Colofon

Voor de samenstelling van dit document heeft SUN Nederland Silvia Bunt als onderzoeker gevraagd zoveel mogelijk informatie over zowel maatwerkbudgetten als SUN-noodhulp op een rij te zetten en te vergelijken. Vervolgens hebben zowel gemeenten als noodhulpbureaus input geleverd op de conceptteksten. Wij danken Anneke Ensink van de Stichting Uitvoering Maatwerk voor haar bijdrage aan de informatie over het mini-maatwerkbudget.

© 2025 SUN Nederland

Kijk op de landkaart op www.sunnederland.nl voor een actueel overzicht van de gemeenten waar noodhulpbureaus actief zijn. SUN Nederland werkt er hard aan om een landelijk dekkend netwerk van noodhulp te organiseren, omdat wij vinden dat noodhulp niet van toeval afhankelijk mag zijn.

Auteur

Silvia Bunt

Grafisch ontwerp

Janneke Verrips

Foto's

Pexels.com: Cottonbro studio, Jack Sparrow, Vlada Karpovich, Shvetsa

Bijlage 1

Voorbeelden vernieuwende initiatieven van noodhulpbureaus

Sociaal Leenfonds

Een vernieuwend initiatief dat een tiental SUN-noodhulpbureaus (o.a. SUN Friesland, Lekstroom, Twente en FUN Haarlem) heeft opgezet is een Sociaal Leenfonds. Dat houdt in dat zij, naast dat zij giften verstrekken, ook renteloze leningen verstrekken, als aanvulling op mogelijk aanbod door gemeentelijke kredietbanken. Een dergelijke lening is bedoeld:

- om diverse uitstaande kleine schulden -die in de praktijk veel stress veroorzaken- namens het betreffende huishouden via SUN in één keer af te betalen, zodat er (schulden)rust ontstaat (geen incassokosten, geen deurwaarders, enz.) en het betreffende huishouden nog maar één schuldeiser heeft in de vorm van een renteloze lening bij SUN.
- om een aanschaf te doen die relevant is voor de persoon in kwestie om uit de urgente noden te komen, om een opleiding of cursus te volgen of om een tijdelijke inkomensdip te overbruggen.

Lokaal wordt vaak de verdeling afgesproken dat noodhulpbureaus tegemoet komen bij aanvragen van mensen met kleine uitstaande schulden en dat problematische schulden bij de Gemeentelijke Kredietbank worden ondergebracht. Uitgangspunt is een renteloze lening tot maximaal € 1.750,- voor alleenstaanden en maximaal € 2.500,- voor (echt) paren. Doordat het geld voor deze leningen terug betaald wordt en weer opnieuw uitgeleend kan worden, is er sprake van een revolverend fonds. SUN Nederland kan dankzij de steun van donateurs ieder nieuw Sociaal Leenfonds een startkapitaal meegeven. De overheadkosten worden betaald door de gemeente(n). Maar er zijn ook gemeenten die een Sociaal Leenfonds bij het lokale SUN-noodhulpbureau hebben opgericht uit eigen middelen (Zoetermeer en Leiden).

Zie voor meer informatie over de werkwijze van een Sociaal Leenfonds deze [factsheet](#), of vraag ernaar bij de lokale noodhulpbureaus.

Maatwerkbudget schulden of Suppletiefonds

Het maatwerkbudget schulden (voorheen bekend onder de naam Doorbraakbudget) van het noodhulpbureau Fonds Bijzondere Noden Amsterdam. Dit maatwerkbudget is specifiek bedoeld voor vastgelopen en uitzichtloze schuldensituaties, waarin cliënten en hun hulpverleners geen uitweg meer zien. Met advies en/of financiële ondersteuning creëert het budget een snelle(re) doorbraak. Het noodhulpbureau Sociale Fondsen Den Haag heeft het Suppletiefonds dat voorziet in financiële middelen om bedreigende schuldensituaties op te lossen, zodat er weer perspectief ontstaat. Het gaat dan om bestaansbedreigende schulden die kunnen leiden tot huisuitzetting, afsluiting van gas-, water en licht en schulden bij de ziektekostenverzekeraar.

Coronabudget

Het noodhulpbureau Stichting Noodfonds Zwolle e.o. had tijdens corona een coronabudget. Dit was met name bedoeld voor verstrekking van mondkapjes (bij leerlingenvervoer / taxivervoer vanuit gemeente) en laptops voor thuisonderwijs. SUN Nederland kon extra geld ter beschikking stellen tijdens de coronacrisis omdat landelijke donateurs graag een extra bijdrage wilden doen.

Bonnen

SUN Leiden en omgeving en SUN Lekstroom werken met supermarktbonnen, waarmee mensen boodschappen kunnen doen. Vaak kunnen noodhulpbureaus deze bonnen met korting verkrijgen en/of kunnen klanten van supermarkten bijdragen met bijvoorbeeld hun statiegeldbonnen. SUN Leiden heeft daarnaast ook zomerbonnen, deze zijn bedoeld voor mensen die het financieel zwaar hebben, zodat zij in de zomerperiode iets extra's te kunnen besteden.

Bijlage 1

Vluchtelingenbudget

Met de komst van veel vluchtelingen uit Oekraïne hebben de noodhulpbureaus via SUN Nederland extra budget ontvangen voor alle aanvragen van vluchtelingen.

Mondzorg

Het noodhulpbureau in Amsterdam FBNA ontving € 500.000,- van de gemeente om mondzorg te kunnen bekostigen voor Amsterdammers die dat niet zelf konden betalen. De gemeente Rotterdam maakte een vergelijkbaar bedrag vrij voor het Rotterdamse noodhulpbureau FBNR.

Crisisfonds

Het Crisisfonds in de gemeente Zutphen is door SUN Liemers-Achterhoek opgezet en werd later door SUN Zutphen gefaciliteerd. In de winter van 2022 wilde de gemeente Zutphen met spoed ervoor zorgen dat € 500.000,- ter beschikking kwam voor inwoners die hun energielasten niet konden opbrengen en daardoor ook te kampen hadden met andere urgente noden. Omdat de gemeente nog niet beschikte over een SUN-noodhulpbureau heeft SUN Liemers-Achterhoek tijdelijk deze rol voor de gemeente vervuld en in minder dan zes maanden tijd dit bedrag toegekend aan inwoners met urgente noden. Het verstrekken van supermarktbonnen is hier een heel goed middel gebleken om veel huishoudens in beeld te krijgen die tot dan toe niet bekend waren bij de hulpverlening.

Boekhouder voor zzp'ers

Sociale Fondsen Den Haag heeft op verzoek van de gemeente Den Haag de kosten van een boekhouder voor zzp'ers betaald die de schuldhulpverlening willen ingaan. Een voorwaarde om te kunnen starten met schuldhulpverlening is dat de boekhouding op orde is, maar boekhouders willen de boekhouding vaak niet meer op orde brengen van zzp'ers waarbij sprake is van een betalingsachterstand. De gift wordt dan gebruikt om de boekhouder te betalen, waardoor zzp'ers die failliet zijn gegaan kunnen starten met schuldhulpverlening. Sociale Fondsen Den Haag krijgt hiervoor een jaarlijkse subsidie van de gemeente Den Haag.

Huisdieren

In Almere heeft het noodhulpbureau Fonds Bijzondere Noden Almere geld ontvangen vanuit de gemeente om de onverwachte kosten van zieke huisdieren bij minima te bekostigen. Dit nadat de Partij voor de Dieren hier via de gemeenteraad een aanzienlijk bedrag voor had geregeld.

SUN Nederland wil u vragen om dit Kennisdocument zoveel mogelijk te delen met uw relaties en te verspreiden binnen bestaande netwerken. Op die manier werken we samen aan verbetering van de ondersteuning aan mensen in urgente financiële nood.

Seinstraat 22
1223 DA Hilversum
info@sunnederland.nl
www.sunnederland.nl